

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 30 juni 2015

Mål nr

Ö 2282-13

KLAGANDE

1. SB

2. NB

3. AA

Ombud för 1–3: jur kand AM

MOTPART

OB

SAKEN

Tillstånd till adoption

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2013-04-23 i mål ÖÄ 8012-12

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut bifaller Högsta domstolen SBs ansökan om adoption av AA.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SB har yrkat att Högsta domstolen bifaller hans ansökan om adoption av AA.

NB och AA har biträtt yrkandet.

OB har inte kunnat höras i målet.

SKÄL

Bakgrund och frågorna i Högsta domstolen

1. SB ansökte i mars 2012 om att få adoptera AA, född 1986. Till stöd för sin ansökan anförde SB bl.a. att han år 2011 hade gift sig med AAs mor, NB, och att han ville bli den far som AA saknade. Tingsrätten fann att eftersom SB och NB hade varit gifta med varandra i endast ett år kunde SB och AA inte anses ha fått en sådan relation som är tänkt att befästas genom adoption. Inte heller hade det enligt tingsrätten framkommit andra omständigheter som medförde att deras personliga förhållande skulle ge särskild anledning till adoptionen. Ansökan lämnades därför utan bifall.
2. Sedan SB överklagat tingsrättens beslut har hovrätten konstaterat att det saknas anledning att anta att syftet med adoptionen är något annat än att befästa SBs och AAs goda relation. Eftersom SB och NB hade varit gifta med varandra endast sedan år 2011 och det inte var helt klarlagt hur länge NB och

AA hade bott tillsammans med SB, har hovrätten dock funnit – särskilt med beaktande av tidsaspekten – att det personliga förhållandet mellan SB och AA inte kan jämföras med det som i allmänhet råder mellan föräldrar och barn. Hovrätten har därför avslagit överklagandet.

3. Domstolarnas handläggning har i Högsta domstolen föranlett frågan hur långt domstolens utredningsskyldighet sträcker sig i ärenden om adoption. Därutöver är frågan i Högsta domstolen om det finns förutsättningar att bevilja adoptionen.

Den rättsliga regleringen

4. Enligt 4 kap. 6 § första stycket föräldrabalken ska rätten pröva om det är lämpligt att adoptionen äger rum. Tillstånd får ges endast om adoptionen är till fördel för barnet samt sökanden har uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen. I fall då det är fråga om adoption av en vuxen person bör krävas att det klart framgår att genom adoptionen befasts ett personligt förhållande mellan sökanden och adoptivbarnet av väsentligen samma slag som det som föreligger mellan föräldrar och barn (prop. 1980/81:112 s. 9 och 14 samt NJA 2002 s. 425).

5. I 4 kap. 10 § föräldrabalken finns en regel om inhämtande av upplysningar i ärenden om adoption. Av bestämmelsen följer bl.a. att om den person som ska adopteras inte har fyllt arton år ska yttrande inhämtas från socialnämnden. I andra fall kan det ibland vara lämpligt att domstolen inhämtar yttrande från någon annan myndighet som kan tillföra ärendet upplysningar av värde (a. prop. s. 15). Av bestämmelsen framgår vidare att förälder vars samtycke till adoptionen inte krävs ändå ska höras, om det kan ske.

6. Bestämmelsen innebär inte att domstolen saknar utredningsansvar i andra hänseenden. För handläggning av ärenden om adoption gäller också lagen (1996:242) om domstolsärenden. Enligt 12 § ska domstolen se till att ärendet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Den utredningsskyldighet som en domstol har enligt ärendelagen varierar beroende på vilken typ av ärende det är fråga om. När det gäller adoptionsärenden kan utredningsskyldigheten också variera beroende på om det är fråga om adoption av ett barn eller om det är fråga om en vuxenadoption. Alla ärenden om adoption är emellertid indispositiva på det sättet att domstolen har det slutliga ansvaret för att ärendet blir tillräckligt utrett. Detta innebär inte att domstolen har en skyldighet att allmänt efterforska förhållanden som kan leda till ett bifall till ansökan. Men om domstolen saknar ett klarläggande i en fråga som är av avgörande betydelse för utgången, bör det ankomma på domstolen att genom materiell processledning söka få till stånd ett sådant klarläggande. Det kan därvid i vissa fall bli nödvändigt att hålla en muntlig förhandling i ärendet.

Bedömningen i detta fall

7. Av skälen för hovrättens beslut måste dras slutsatsen att utredningen i ärendet på en avgörande punkt – tidsaspekten – var i behov av komplettering. Det fanns därför skäl för att genom materiell processledning i det avseendet försöka klarlägga omständigheter av betydelse för bedömningen.

8. I Högsta domstolen har utredningen kompletterats med ytterligare uppgifter, bl.a. till klargörande av tidsaspekten i ärendet. Det saknas anledning att ifrågasätta riktigheten av de uppgifter som lämnats om det personliga förhållandet mellan SB och AA. Av utredningen framgår att de sedan flera år tillbaka har ett förhållande av väsentligen samma slag som det mellan en förälder och ett barn. En adoption får anses vara till fördel för AA och ha till främsta syfte att befästa denna personliga relation. Det finns därför särskild

anledning till adoptionen. Högsta domstolen finner det lämpligt att adoptionen äger rum. Hovrättens beslut ska alltså ändras.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Ann-Christine Lindeblad (referent), Kerstin Calissendorff, Dag Mattsson och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Emilie Strömberg